

Кичэлин төр: **Хүвс.**

Товчлгч кичэл

Кичэлин күсл: хүвс гидг төрэн амн
үгин зөөрэр дамжад
давтлн.

Айтан Лижин Нина,
Элст балһсна 23-гч дундын школын
хальмг келнэ болн литературин багш.

Тасрха умшад, хувстэ үгмүд темдглтн, энгинь заатн.

-Буйн төгс ааван буй уга окад,
Бурхн сээхн ээжэн көвүн уга окад,
Бум өрк алван нойн уга окад,
Бумбан сээхн хатан һанц бийинь хаяд,
Буурл һалзнарн таниг дахсн эс билү би?
Хэр һазрт һарад одхла,
Ард минь келдг
Ах-дүүһин оңһа угалм,
Хэр һазрт хатрад йовхла,
Халун хээсн хот өгдг
Эгч-дүүһин оңһа угалм,
Нанд орхнь чигн үлү
Арслң чиирг бээнэлм,
Эднэс зархнтн,- гиж уульн,
Алтн ширэһэснь эдс авн келв.

- Буйн төгс ааван буй уга огад,
Бурхн сэдхн ээжэн көвүн уга огад,
Бум өрк алтан нойн уга огад,
Бумбан сэдхн хатан һанц бийинь хаяд,
Буурл Һалзнарн таниг дахсн эс билү би?
Хэр һазрт һарад одхла,
Ард минь келдг
Ах-дүүһин оңһа угалм,
Хэр һазрт хатрад йовхла,
Халун хээсн хот өгдг
Эгч-дүүһин оңһа угалм,
Нанд орхнь чигн үлү
Арслң чиирг бэднэлм,
Эднэс зархитн,- гижэ уульн,
Алтн ширәһэснь эдс авн келв.

Чикэр бичгдснь темдглтн.

ЭН тана

умш бичэ

илгэх уга көвүн

келхмн биш

келх үг уга

суушго

ЭС МИНИ

биш авдм

бичэ ав

Үгин нийцлэс тогтатн

Аю күн	орхий
Эндр хур	өөмнэ
Сэн заңта	кечкүвидн
Заһсн кевтэ	уга күн
Сурһуль	кевтэ
Герин көдлмш	болх мөн
сө өдрлэ	ханлт
	өргүвидн
Эк-эцкдэн	эдл биш
Бийим	белн уга
Келн угад	бичэ
	көндэтн

Аю күн	орхий
Эндр хур	өөмнэ
Сэн заңта	кечкүвидн
Заһсн кевтэ	уга күн
Сурһуль	кевтэ
Герин көдлмш	болх мөн
сө өдрлэ	ханлт
	өргүвидн
Эк-эцкдэн	эдл биш
Бийим	белн уга
Келн угад	бичэ
	көндэтн

Өггдсн үмүд олзлад, зэнгс тогтатн.

Дастн, көдлхмб, бичнү, хэлэй, хот уга,
эс болж, болв чигн, болдг, иртн, келсэн.

Зэнгс умшад, хүвс олад, таблицд буулж бичгн.

- Келсн үгдэн бичэ хэрүцгн, кесн хамгтан бичэ ачрхгн.
- Күн кевтэ махан идэд, күрн кевтэ нүкндэн орж.
- Санан хурдмб, салькн хурдмб?
- Сарин сарулд хулхач дурго.
- Сарин сарул болв чигн сө өдрлэ эдл биш.
- Залхуһин герт түлэн уга, зальгдгин герт хот уга.
- Төрхэрэ мууг сурһж эс болж, төөрсн мууг даладж эс болж.
- Эрдмин дала өргн болвчн, экн билгнь – ухан.

Бурушагч бичэ, эс, биш, ш	Сургч -у(-ү), -ий, -й, -мб	Лавлгч мөн, -мн(-м), -л	Сулдгч- чаңһагч чигн, -чн	Маһдлгч биз, кевтэ	Нүүрлгч -в,-видн, -ч, -чн, -тн, -м, -мдн, -нь	Эврэ -ннь, -ан (-ән), -рн, -н.

ХҮВС

хүвсин туск медвр хүвсин энгс	ХҮВС	Үлгүр
Бурушагч (отрицательные)	уга (-го), эс, бичэ, биш (-ш)	Тенд күн уга. Эс ирхлэ яахв? Намаг бичэ көндэ. Би таниг таньхшв.
Сургч (вопросит-ые)	у (-ү), -ий, -й, мб (-мби)	Герт күн бээнү? Санл доклад кехий? Бадм одачн һазай? Эн кемби?
Лавлгч (сомнения)	мөн, –мн(-м),-л	Бадм доклад кехмн. Мал тенд йовнал.
Сулдгч-чаңһагч (уступит-усилит)	чигн – чн	Бадм ирв чигн, доклад кех уга. Бадм эс ирвчн, хург болх.
Маһдлгч (предположит.)	биз, кевтэ	Тедн эндр ирх биз. Тер мана мал кевтэ.
Нүүрлгч (личные)	келгч: в-видн, -ч -т бийчлгч:-м-мдн, -чн-тн,-нь	Би эндр ирхв. Та эндр ирхт. Дегтрчн ширэ деер бээнэ.
Эврэ (возвратные)	-ннь, -ан(-эн), -н, -рн	Көвүндэн белг кев. Күүкөрн шүлг умшулв.